

PAŃSTWOWA INSPEKCJA SANITARNA

PAŃSTWOWY POWIATOWY INSPEKTOR SANITARNY W BIELSKU PODLASKIM

**INFORMACJA
O STANIE BEZPIECZEŃSTWA
SANITARNEGO POWIATU BIELSKIEGO
ZA ROK 2012**

**PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
w Bielsku Podlaskim**

Magdalena Łaszczyńska

Bielsk Podlaski

Marzec 2013

SPIS TREŚCI

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO.....	str.1
II. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHORÓB ZAKAŹNYCH W 2012 ROKU NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO	str.2
III. REALIZACJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH OBOWIĄZKOWYCH W 2012 ROKU.....	str.9
IV. OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO.....	str.10
V. OCENA SANITARNA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI ZA 2012 ROK.....	str.11
VI. OCENA STANU SANITARNEGO POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ ZA 2012 ROK.....	str.20
VII. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY PRACY ZA 2012 ROK.....	str.23
VIII. OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH POWIATU BIELSKIEGO ZA 2012 ROK.....	str.25
IX. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM ZMNIEJSZENIA SKUTKÓW ZAGROŹEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW POWIATU BIELSKIEGO ZA 2012 ROK.....	str.30
X. WNIOSKI.....	str.34

LOGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO

Powiat Bielski położony jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Tworzy go 8 gmin w tym 2 miejskie (Bielsk Podlaski, Brańsk), 6 wiejskich (Bielsk Podlaski, Brańsk, Boćki, Orla, Rudka, Wyszki)

Powierzchnia powiatu bielskiego wynosi 1385 km².

Miasto Bielsk Podlaski z blisko 26611 mieszkańców jest największym miastem powiatowym.

Zaludnienie:

Według stanu na 31.12.2011 ludność powiatu bielskiego wynosi 58 495 mieszkańców w tym:

- ludność miejska – 30496
- ludność wiejska - 27999
- gęstość zaludnienia - 42 osoby na km²
- mężczyźni- 28 903
- kobiety- 29 592
- urodzenia żywe : 536 (w liczbach bezwzględnych)
- przyrost naturalny : - 253 (w liczbach bezwzględnych)
- zgony : 789 (w liczbach bezwzględnych)

Ocena merytoryczna realizacji wykonywanych zadań :

Pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarnej Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim w 2012 r. objęli nadzorem 983 obiekty powiatu bielskiego.

Nadzór sanitarny sprawowany był w zakresie:

- epidemiologii
- higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku
- higieny komunalnej
- higieny pracy
- higieny dzieci i młodzieży
- promocji zdrowia
- nadzoru zapobiegawczego

Ogółem w 2012r. pracownicy PSSE w Bielsku Podlaskim przeprowadzili 1484 kontrole obiektów, wydali 363 decyzje merytoryczne i 270 decyzji płatniczych. Ponadto wydano 38 postanowień. Wystawiono 12 tytułów wykonawczych oraz nałożono 6 mandatów na sumę 950,00 zł. W ramach sprawowanego nadzoru pobierano próbki do badań laboratoryjnych. W 2012 r. pobrano 366 próbek do badań chemicznych, fizycznych i mikrobiologicznych. Pobierano próbki środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków i wody.

II. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHORÓB ZAKAŻNYCH W 2012 ROKU NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO

Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych w roku 2012 była stabilna.

Nie rejestrowano chorób wysoce zakaźnych takich jak: cholera, błonica, dur brzuszny, dury rzekome.

Dane epidemiologiczne dotyczące chorób zakaźnych w powiecie bielskim w 2012 roku przedstawiono w formie tabelarycznej w załączniku nr 1.

Duży problem epidemiczny naszego powiatu w dalszym ciągu stanowią choroby odkleszczowe - **borelioza i wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze**. Powiat bielski, obok hajnowskiego, jest terenem endemicznym dla tych chorób. Zachorowania są związane z istnieniem na naszym terenie w biocenoze ognisk przyrodniczych, w których krążą patogeny wywołujące wyżej wspomniane choroby. W stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano wprawdzie spadek zachorowań na **boreliozę**, ale współczynnik zapadalności w powiecie bielskim jest wciąż najwyższy w województwie podlaskim i wynosi 201,4 zachorowań na 100 tys. mieszkańców (w roku 2011- 230,90) przy współczynniku w województwie podlaskim wynoszącym 82,1.

Lp	Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
		Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
1	Borelioza	98	162,6	72	119,5	102	172,0	136	229,3	83	140,9	135	230,9	117	201,4
2	KZM	16	26,5	9	14,9	4	6,7	17	28,7	8	13,6	6	10,3	6	10,3

Zachorowalność na **kleszczowe zapalenie mózgu (KZM)** utrzymuje się od 3 lat na zbliżonym poziomie. Pomimo tego, że wskaźnik zapadalności ogólnowojewódzki jest niższy niż w powiecie bielskim (w 2011 wyniósł 7,5, a w 2012 r. 8,8 zachorowań na 100 tysięcy mieszkańców), to sytuacja epidemiologiczna **KZM** na tle większości powiatów jest korzystna. Relatywnie więcej zachorowań niż w PSSE w Bielsku Podlaskim zanotowano w Hajnówce, Augustowie, Białymstoku, Sejnach, Sokółce i Suwałkach.

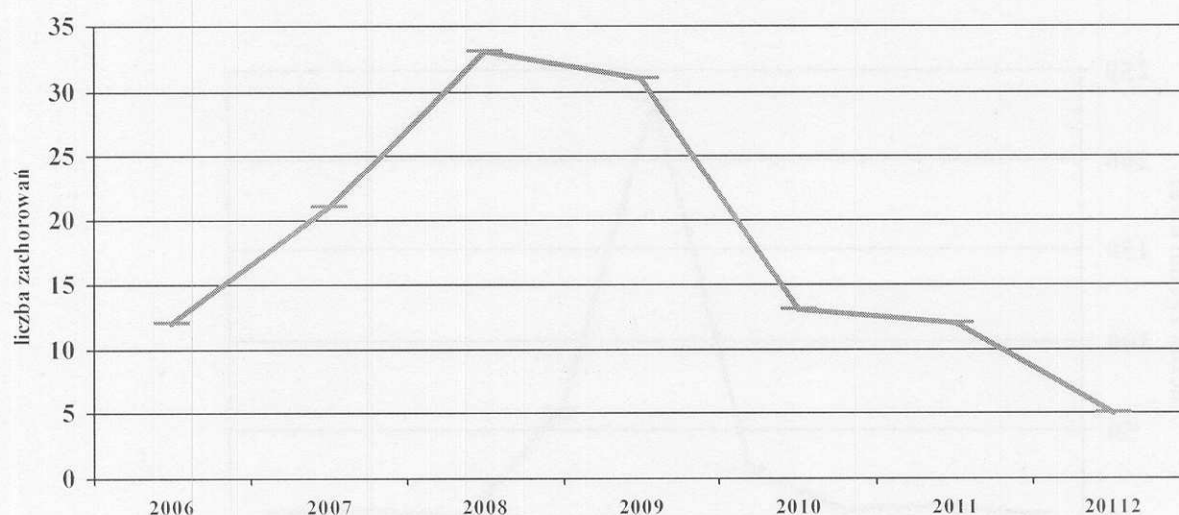
W przypadku **chorób zakaźnych wieku dziecięcego** obserwowana jest cykliczna, występująca co kilka lat, zmienność zachorowań.

Od roku 2010 obserwuje się systematyczny spadek zachorowań na krztusiec.

Lp	Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
		Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach.	Zap.
1.	krztusiec	12	19,9	21	34,8	33	55,6	31	52,3	13	22,2	12	20,5	5	8,6

W 2008r. zarejestrowano 33 przypadki krztuśca, co daje współczynnik zapadalności **55,6** na 100 tys. mieszkańców. W roku 2009 zapadalność utrzymała się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego – 31 zachorowań ze współczynnikiem zapadalności 52,3. Zapadalność w woj. Podlaskim wyniosła wówczas 38,1, a więc była wyraźnie niższa, niż w powiecie bielskim. W kolejnych latach zaobserwowano systematyczny spadek zachorowalności w powiecie bielskim do 5 przypadków w roku 2012, co dało współczynnik zapadalności wyraźnie niższy niż w województwie podlaskim (Bielsk Podlaski – 8,6, województwo podlaskie -34,2 zachorowań na 100 tysięcy mieszkańców).

Zachorowania na krztusiec w latach 2006 -2012.

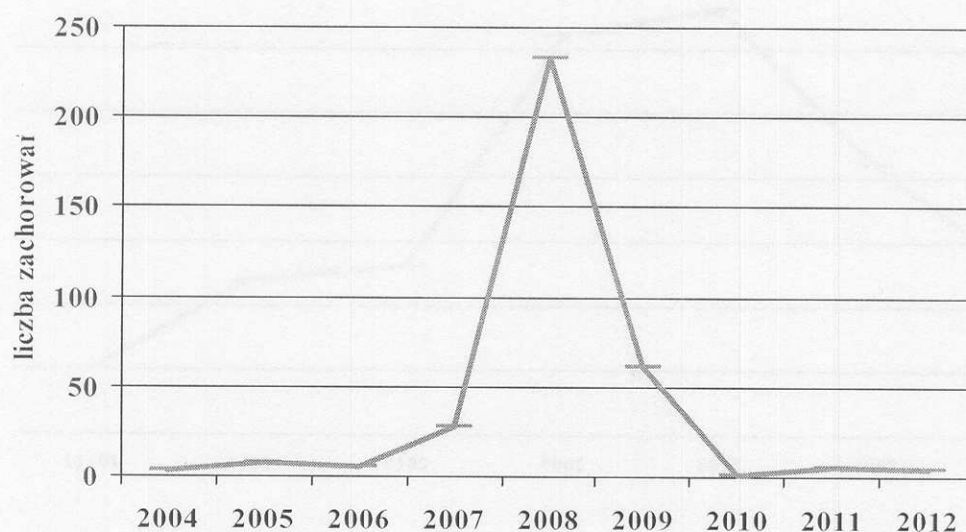

Zachorowalność na różyczkę utrzymuje się na podobnym poziomie. Rokiem epidemicznym dla powiatu bielskiego był rok 2008, w którym zarejestrowano 233 zachorowania, co dało współczynnik zapadalności 392,9. Kolejne lata przyniosły dość gwałtowny spadek zachorowań. W roku 2011 zarejestrowano tylko 5 zachorowań na różyczkę, co dało współczynnik 8,6 (współczynnik zapadalności w województwie podlaskim 7,6 na 100 tys.), a w roku 2012 już tylko 4 zachorowania (współczynnik 6,9 na 100 tys., przy współczynniku wojewódzkim 6,2 na 100 tys.).

Spadek zachorowań to nie tylko odzwierciedlenie właściwości epidemicznych choroby, ale też skutek działań profilaktycznych. Populacja osób uodpornionych przeciwko różyczce systematycznie rośnie, ponieważ szczepieniami w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych obejmowane są kolejne grupy dzieci i młodzieży.

Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
różyczka	5	8,3	28	46,5	233	392,9	61	102,9	1	1,7	5	8,6	4	6,9

Zachorowania na różyczkę w powiecie bielskim w latach 2004-2012.

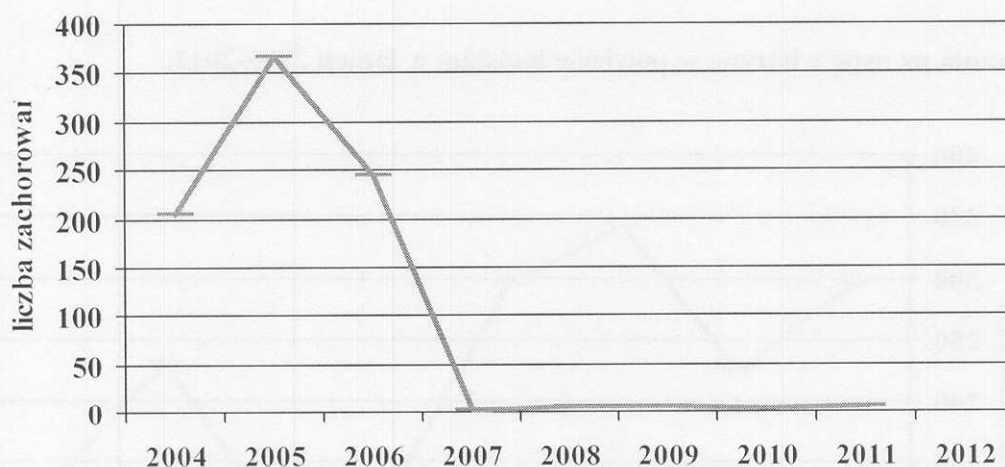

Jak obrazuje poniższa tabela, w powiecie bielskim sytuacja epidemiczna **świnki** jest korzystna. Od 2007 roku rejestruje się od 2 do 6 zachorowań rocznie. W roku sprawozdawczym zarejestrowano tylko 3 przypadki tej choroby, co dało współczynnik 5,2 przy wojewódzkim 7,1.

Stan uodpornienia na świnkę wzrasta systematycznie, podobnie jak w przypadku różyczki, ponieważ szczepieniami objęta jest cała populacja dzieci. U dzieci i młodzieży do 19 roku życia sukcesywnie uzupełnia się szczepienia przeciwko tym chorobom do dwóch dawek, co daje wysoką odporność na zachorowania. Należy zaznaczyć, iż rejestrowane przypadki zachorowań wystąpiły u dzieci nie zaszczepionych.

Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.		
świnka	244	404,8	2	3,3	6	10,1	5	8,4	4	6,8	6	10,3	6	5,2

Zachorowania na świnkę w powiecie bielskim w latach 2004-2012.

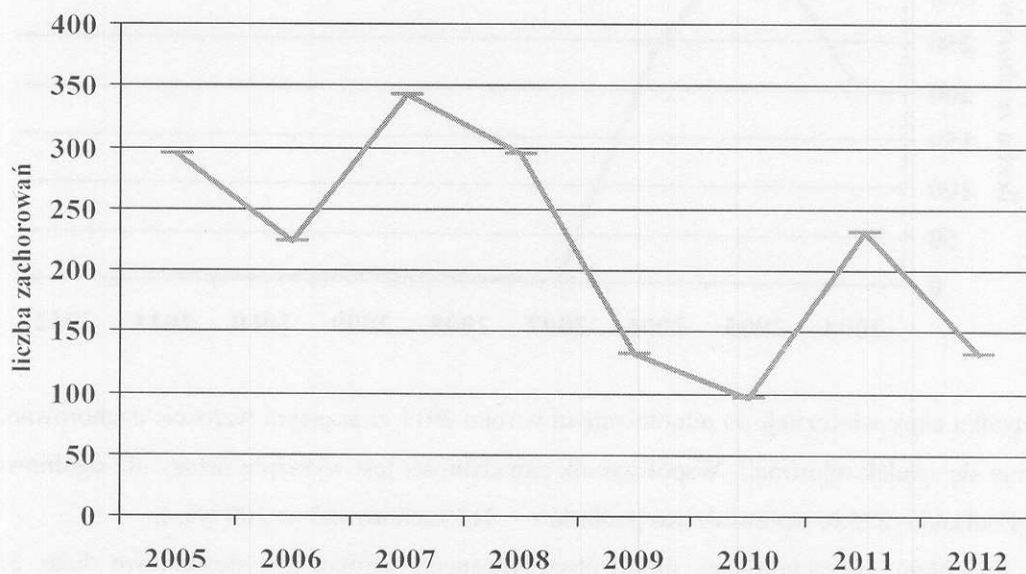
W przypadku **ospy wietrznej**, po odnotowanym w roku 2011 znaczącym wzroście zachorowań, aktualnie obserwuje się spadek rejestracji. Współczynnik zapadalności jest wyraźnie niższy niż ogólnowojevodzki (Bielsk Podlaski – 225,0, województwo podlaskie - 413 zachorowań na 100 tys.).

Należy stwierdzić, że zachorowań, mimo obserwowanego spadku, jest stosunkowo dużo. Szczepienia przeciwko ospie wietrznej są wprowadzane jedynie w grupach ryzyka zdrowotnego oraz ze wskazań społecznych – u dzieci poniżej 3 roku życia uczęszczających do placówek opiekuńczych. Pozostała, zdecydowanie większa część dzieci, choruje.

Prowadząc wieloletnie obserwacje chorób wieku dziecięcego, szerzących się epidemicznie widać, jak zmienia się zachorowalność na poszczególne choroby po wprowadzeniu masowych szczepień ochronnych.

Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
ospa wietrzna	121	200,8	342	567,4	295	497,5	132	279,5	96	161,2	231	395,1	131	225

Zachorowania na ospę wietrzną w powiecie bielskim w latach 2005-2012.

Sytuacja epidemiologiczna **salmonelli**, którą przedstawia poniższa tabela, w stosunku do roku poprzedniego nie uległa znaczącej zmianie.

Jednostka chorobowa	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.
Salmonellozy	26	43,1	21	34,8	22	37,1	9	15,2	18	30,8	14	23,9	15	25,8

Współczynnik zapadalności na salmonellozy w woj. podlaskim w 2012r. wyniósł 33,5 i był wyższy niż w naszym powiecie (25,8). Zgłoszone do PSSE w Bielsku Podlaskim przypadki zatruc stanowiły pojedyncze zachorowania w ogniskach domowym. Zbiorowych zatruc pokarmowych nie rejestrowano.

W 2012r. nie rejestrowano wirusowych chorób wątroby. Zarejestrowano 11 nowych bezobjawowych nosicieli **HBs+** i 5 nosicieli **HCV**.

Trudno jest ustalić rzeczywistą liczbę nosicieli HBs+ i HCV+, gdyż nie są prowadzone rutynowe badania w kierunku tego nosicielstwa. Najczęściej wykrywa się je w punkcie krwiodawstwa podczas oddawania krwi. Możliwości rejestracji są ograniczone, ponieważ Minister Zdrowia w wydanym rozporządzeniu w sprawie rodzaju biologicznych czynników chorobotwórczych podlegających zgłoszeniu, zniósł obowiązek informowania i zgłaszania do organów Inspekcji Sanitarnej nosicieli Hbs i HCV.

Przeciwno WZW typu B istnieje skuteczna szczepionka, którą podaje się wszystkim noworodkom oraz pracownikom ochrony zdrowia zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych. Akcje promocyjne przyczyniają się do podnoszenia świadomości zdrowotnej ludzi, przez co dużo osób szczepi się odpłatną szczepionką (w roku 2012 zaszczepiło się 1078 osób), więc uodpornienie populacji sukcesywnie się zwiększa. Przeciwno WZW typu C brak szczepionki, przez co profilaktyka jest trudniejsza.

Rok 2012 był kolejnym rokiem intensywnego nadzoru nad grypą. W celu monitorowania sytuacji epidemicznej w sezonie grypowym kontynuowane były działania na bazie systemu SENTINEL w oparciu o laboratorium wirusologiczne WSSE w Białymstoku oraz lekarza pierwszego kontaktu z NZOZ MR „Medica” i NZOZ „LEKO”. W 2012 roku zanotowano 1480 schorzeń grypopodobnych (dla porównania w roku 2011 – 2434 zachorowania). Grypy sezonowe, potwierdzonej laboratoryjnie, nie rejestrowano. W województwie podlaskim zarejestrowano w roku 2012 łącznie 3 przypadki tej grypy co daje współczynnik zapadalności 0,2 na 100 tys. mieszkańców.

I. Sytuacja epidemiologiczna za rok 2012 w powiecie Bielsk Podlaski

Lp	Jednostka chorobowa	Zachorowania	Wskaźnik zapadalności w powiecie bielskim	Wskaźnik zapadalności w województwie podlaskim
1	Salmonellozy-zatrucia pokarmowe	15	25,8	33,5
2	Inne bakt.zak.jelitowe określone	17	29,3	25,8
3	Inne bakt.zak.jelitowe-nie określone	10	17,2	8,2
4	Inne bakt. zatrucia .pokarmowe gronkowcowe	5	8,6	1,3
5	Inne bakt. zatrucia .pokarmowe –jadem kielbasianym	1	1,7	0,2
6	Inne bakter. zatrucia pokarm.- inne określone	4	6,9	0,9
7	Inne bakter. zatrucia pokarm- nie określone	10	17,2	1,3
8	Wirus.zakaż. jelit...wywołane przez rotawirusy	13	922,4	67
9	Wirus. zakaż. jelitowe nie określone	15	25,8	109
10	Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	12	106,8	383,4
11	Biegunka i zap.żołąd.jelit ogółem	35	60,3	37,2
12	Biegunki u dzieci do lat 2	34	302,5	61,2
13	Krztusiec	5	8,6	134,2
14	Płonica	10	17,2	43,8
15	Choroba wywoł. przez Streptoc.pyogenes ogółem	1	1,7	5
16	Choroba wywoł.przez Streptoc.pyogenes róża	1	1,7	5
17	Borelioza	117	201,4	82,1
18	Styczność i narażenie na wściekliznę (potrzeba szczepień)	19	32,7	19,1
19	Kleszczowe zapalenie mózgu	6	10,3	8,8

20	Wirusowe zapalenie opon mózgowych inne określ. i nie określone	6	10,3	2,0
21	Ospa wietrzna	131	225,5	413
22	Różyczka	4	6,9	6,2
23	WZW TYP A	1	1,7	0,1
24	AIDS	3	5,2	0,8
25	Świnka	3	5,2	7,1
26	Zapalenie opon mózgowych inne i nie określone	4	6,9	3,5
27	Grypa – ogółem	1	1,7	0,3

III. REALIZACJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH OBOWIĄZKOWYCH W 2012 ROKU

W 2012 roku szczepienia prowadzone były w 18 punktach szczepień należących głównie do podmiotów leczniczych realizujących zadania podstawowej opieki zdrowotnej. Ogółem, pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora w Bielsku Podlaskim znajduje się 10839 kart szczepień (stan na 31.12.2012r.). Kartoteki szczepienne znajdują się u lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, odpowiedzialnych za realizację programu szczepień ochronnych. W ramach obowiązkowego Programu Szczepień Ochronnych prowadzone jest uodpornianie przeciwko: gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis, odrze, śwince, różyczce oraz chorobom wywołanym przez *Haemophilus influenzae* typu b, oraz p/ospie wietrznej i p/ *Streptococcus pneumoniae* dzieciom z określonymi wskazaniami zdrowotnymi lub społecznymi.

Wykonawstwo szczepień w poszczególnych rocznikach jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawnymi. Obserwuje się zainteresowanie szczepionkami wysokoskojarzonymi, finansowanymi przez rodziców. Wśród dzieci urodzonych w 2011 roku taką szczepionką zaszczepiono 25,0% podlegającej do uodpornienia populacji (analiza przeprowadzona w kwietniu 2012r.).

Zainteresowanie innymi szczepionkami zalecanymi, finansowanymi przez rodziców nie jest duże, chociaż obserwuje się niewielki wzrost zainteresowania tymi szczepieniami.

Szczepienia zalecane w latach 2007-2012

Lp.	Rodzaj szczepienia	Zaszczepien i w 2012r. (liczba osób)	Zaszczepien i w 2011r. (liczba osób)	Zaszczepien i w 2010r. (liczba osób)	Zaszczepien i w 2009r. (liczba osób)	Zaszczepien i w 2008r. (liczba osób)	Zaszczepien i w 2007r. (liczba osób)
1.	Ospa wietrzna	4	5	1	1	7	2
2.	WZW typu A	16	13	6	6	2	12
3.	WZW typu B (dotyczy osób powyżej 20 roku życia)	1078	1234	1291	944	400	326
4.	Biegunka rotawirusowa	33	15	15	13	9	0
5.	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego	1	1	1	4	1	0
6.	Zakażenia <i>Neisseria</i> <i>meningitidis</i>	1	23	9	18	10	9
7.	Kleszczowe zapalenie mózgu	42	74	65	105	80	70
8.	Zakażenie <i>Streptococcus</i> <i>pneumoniae</i>	119	118	71	82	56	36
9.	Grypa	1015	1304	1246	1836	1298	1132

IV. OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO

W 2012 roku nadzorem sanitarnym objęto:

- 10 podmiotów leczniczych realizujących świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej w ramach, których funkcjonuje 17 przychodni,
- 9 podmiotów leczniczych realizujących świadczenia z zakresu stomatologii,
- 6 specjalistycznych przedsiębiorstw podmiotów leczniczych,
- 1 przychodnię przyzakładową,
- Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa,
- Zakład Pomocy Doraźnej w Bielsku Podlaskim oraz Filię Zakładu Pomocy Doraźnej w Brańsku i Filię Zakładu Pomocy Doraźnej w Boćkach ,
- 30 gabinetów indywidualnej praktyki lekarskiej,
- 24 gabinety praktyki stomatologicznej,
- 2 gabinety specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów

- jedną grupową praktykę lekarzy dentystów
- jeden punkt pobrań prób do analiz laboratoryjnych
- jeden zakład DDD
- 2 podmioty świadczące opiekę pielęgniarską w domu pacjenta
- jeden zakład diagnostyki obrazowej

Charakterystyka stanu technicznego, funkcjonalnego i wyposażenia obiektów.

Bieżące kontrole wykazały zadowalający stan sanitarno-techniczny poszczególnych placówek.

Utrzymanie bieżącej czystości i porządku pomieszczeń.

Stan sanitarno-porządkowy skontrolowanych placówek opieki zdrowotnej należy uznać za zadowalający. W trakcie przeprowadzania kontroli placówek nie stwierdzano nieprawidłowości procesów mycia i dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń sanitarnych i sprzętu.

Dezynfekcja .

Do dezynfekcji zużytego sprzętu i materiału stosuje się preparaty dezynfekcyjne dopuszczone do stosowania zgodnie z zakresem działania wynikającym z dokumentów rejestracyjnych. Dezynfekcja jest prowadzona zgodnie z opracowanymi procedurami oraz zgodnie z instrukcjami użycia poszczególnych środków. Roztwory użytkowe do dezynfekcji narzędzi sporządzane są zgodnie z zaleceniami producentów.

Sterylizacja

Procedury sterylizacji prowadzone są w placówkach prawidłowo. W każdej z nich prowadzona jest kontrola wewnętrzna wskaźnikami biologicznymi i chemicznymi. Wysterylizowany materiał i sprzęt przechowywany jest prawidłowo.

V. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI ZA 2012 ROK

Pracownicy sekcji Higieny Żywności i Przedmiotów Użytku Powiatowej Stacji Sanitarno– Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim w roku 2012, w ramach urzędowej kontroli: żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków nadzorem objęli **591** obiektów (w tym 10 obiektów obrotu kosmetykami) na terenie powiatu Bielsk Podlaski.

Spośród obiektów ujętych w ewidencji skontrolowano **456** zakładów, natomiast według ustalonych kryteriów w obowiązujących arkuszach dokonano oceny w **343** obiektach.

W nadzorowanych obiektach przeprowadzono ogółem 918 urzędowych kontroli, w tym 58 kontroli interwencyjnych. W roku 2012 zatwierdzono bezwarunkowo 61 obiektów żywności i żywienia.

Przedstawione poniżej dane wskazują, że stan sanitarny obiektów żywności i żywienia ulega sukcesywnej poprawie.

Rok	Odsetek obiektów niezgodnych z wymaganiami (o złym stanie sanitarnym)
2012	0
2011	0,24
2010	0,24
2009	0,71

Kontrole kompleksowe obiektów pod względem zgodności z obowiązującymi wymaganiami ustawodawstwa w 2012 roku, przeprowadzano w ramach urzędowej kontroli żywności na podstawie obowiązujących procedur w oparciu jednolite kryteria ujęte w „*Arkuszu oceny stanu sanitarnego*” dla poszczególnych grup obiektów.

Na podstawie przeprowadzonej analizy ocen stanu sanitarnego dokonanych w roku 2012 wszystkie zakłady zostały ocenione jako zgodne z wymaganiami. Natomiast w 2011 jako niezgodny z wymaganiami oceniono **1 obiekt**, co stanowi **0,24%** skontrolowanych, w roku 2010 również – 1 obiekt (0,24%); 2009r. – 3 obiekty (0,71%);

Analiza porównawcza danych z lat 2009 – 2012 wykazała, że sukcesywnie spada odsetek negatywnie ocenianych zakładów. Dużej poprawie uległ stan sanitarny piekarni, zakładów małej gastronomii, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego oraz sklepów spożywczych i kiosków.

Przedstawione dane wskazują, że stan sanitarno-techniczny obiektów żywności i żywienia ulega stałej poprawie.

W poszczególnych grupach obiektów żywności i żywienia obrazuje to poniższa tabela:

Lp	Grupa obiektów	Odsetek negatywnie ocenianych obiektów			
		2009	2010	2011	2012
1	Zakłady produkcji żywności:				
	Wytwórnice lodów	0	0	0	0
	Piekarnie	0	0	0	0

	Wytwórnice napojów bezalkoholowych	0	0	0	0
2	Sklepy spożywcze	0	0	0	0
3	Kioski spożywcze	0	1,92	2,0	0
4	Magazyny hurtowe	0	0	0	0
5	Zakłady małej gastronomii	0	2	0	0
6	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	0	0	0	0
7	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego	0	0	0	0

W 2012 roku skontrolowano 456 obiektów, w tym z następujących grup:

- **Zakłady produkcji żywności:**
  - ✓ wytwórnice lodów – 3 obiekty,
  - ✓ automaty do lodów – 3 obiekty,,
  - ✓ piekarnie – 9 obiektów,
  - ✓ ciastkarnie – 2 obiekty,
  - ✓ wytwórnice napojów bezalkoholowych – 2 obiekty,
  - ✓ zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego – 2 obiekty,
  - ✓ wytwórnia wyrobów cukierniczych – 1 obiekt,
  - ✓ zakład produkcji i konfekcjonowania przypraw – 1 obiekt,
  - ✓ inne wytwórnice żywności – 2 obiekty,
- **Obiekty obrotu żywnością:**
  - ✓ sklepy spożywcze – 159 obiektów,
  - ✓ kioski spożywcze – 56 obiektów,
  - ✓ magazyny hurtowe – 11 obiektów,
  - ✓ obiekty ruchome i tymczasowe – 26 obiektów,
  - ✓ środki transportu - 20 obiektów,
  - ✓ inne obiekty obrotu żywnością – 30 obiektów.
- **Zakłady żywienia zbiorowego:**
  - ✓ zakłady żywienia zbiorowego otwartego – 69 obiektów, w tym zakłady małej gastronomii – 44;
  - ✓ zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego – 41 obiektów, w tym: bufety przy zakładach pracy – 1, bloki żywienia w domach opieki społecznej – 3, stołówki w żłobkach – 1, stołówki szkolne – 20, stołówki w internatach – 1, stołówki na koloniach/obozach/zimowiskach – 7, stołówki w przedszkolach – 8.
- **Zakłady produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością:**
  - ✓ zakłady produkcyjne – 1 obiekt,
  - ✓ miejsca obrotu – 8 obiektów.
- **Zakłady obrotu kosmetykami – 10 obiektów.**

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach produkcji i obrotu żywności na terenie powiatu bielskiego w 2011 roku dotyczyły:

- niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń;
- nieprawidłowego stanu sanitarno-higienicznego urządzeń, sprzętu produkcyjnego, wyposażenia lub brak w dostatecznej ilości;
- braku skutecznego, prawidłowego systemu wentylacji mechanicznej w zakładzie;
- braku prawidłowego zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników;

- niewłaściwego przechowywania środków spożywczych, niezgodnie z warunkami deklarowanymi przez producentów produktów, brak zapewnionych warunków termicznych do przechowywania żywności łatwo psującej się;
- nieprawidłowego przechowywania wprowadzanych do obrotu środków spożywczych nieopakowanych w warunkach narażonych na wtórne zanieczyszczenia;
- nieprawidłowego znakowania wprowadzanych do obrotu artykułów spożywczych;
- braku do wglądu dokumentacji potwierdzającej opracowanie i wdrażanie procedur systemu HACCP.
- nieprzestrzegania zapisów instrukcji dobrej praktyki higienicznej (GHP), oraz dobrej praktyki produkcyjnej (GMP); brak prowadzonych zapisów w ramach kontroli wewnętrznej z realizacji zasad dobrej praktyki higienicznej;
- braku systematycznych zapisów z monitorowania temperatury przechowywania środków spożywczych łatwopsujących się;

Z przeprowadzonych w 2012 roku kontroli wynika, że:

- w 411 zakładach produkcji i obrotu żywnością stwierdzono opracowane i wdrożone instrukcje dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej (GHP/GMP)
- w 132 zakładach wdrożone zostały procedury systemu zasad HACCP.

W porównaniu do 2011r. zwiększyła się liczba zakładów z 93 do 132 posiadających wdrożone procedury systemu HACCP.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działają również w ramach sieci systemu **RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach**. W ramach RASFF przesyłane są informacje o produktach, które nie spełniają wymagań przepisów prawnych i stanowią równocześnie potencjalne zagrożenie dla zdrowia lub życia konsumentów. System obejmuje wszystkie Państwa Członkowskie Unii Europejskiej. W Polsce Główny Inspektor Sanitarny kieruje siecią systemu RASFF, tworzy krajowy punkt kontaktowy systemu RASFF, jest odpowiedzialny za jego funkcjonowanie i powiadamia Komisję Europejską o zarejestrowanej w Rzeczypospolitej Polskiej niebezpiecznej żywności oraz środkach żywienia zwierząt.

W 2012r. w związku z otrzymaniem powiadomień alarmowych w ramach systemu RASFF przekazanych przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku oraz PPIS dotyczących stwierdzenia w obrocie niebezpiecznych produktów ogółem przeprowadzono 84 kontrole interwencyjne.

Przeprowadzane urzędowe kontrole interwencyjne dotyczyły powiadomień przesyłanych w ramach systemu RASFF w sprawie stwierdzenia w obrocie niebezpiecznych artykułów, w tym:

- środków spożywczych pn.: *mleko Babilon HA 1*, *„Bakalland Figi Suszone”*, *„Mak niebieski - caly”*, *„Papryka czerwona odmiana Stanley”*, *„Hot Blond”*, *„Kasza jęczmienna wiejska Cenos”*, *„Źródło Primavera – woda źródłana niegazowana”*, *„Dżem wiśniowy niskosłodzony Pińczów”*, *„Rodzynki Sultańskie Bakallino”*, *„Lipo-6-Black”*, *„Hemo-Rage”*, *„NoEnd”*, *„Jack4”*, *„Grzanki tradycyjne 150g „Susz jajeczny”*, *„Noe - kasza jęczmienna drobna”*, *„VIFON Golden Chicken Flavour Instant Noodle Soup”*, *„Podgrzybek brunatny suszony”*, *„Borowik szlachetny krojony suszony”*, *„Paleczki kukurydziane”*;
- materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością: *Talerz z melaminy*, *Szklanka SIM 2058”*, *„Komplet do soków 7 elementów” (6 szklanek + dzbanek)*,

Ogółem sporządzono 84 protokoły kontroli sanitarnej z przeprowadzonych urzędowych kontroli z ww. zakresu.

Skontrolowano ogółem 46 obiektów, w tym:

- zakłady produkcyjne – 6 obiektów (piekarnie),
- sklepy spożywcze – 14 obiektów,
- kioski spożywcze – 3 obiekty,
- magazyny hurtowe – 2 obiekty,

- inne obiekty obrotu żywnością – 6 obiektów (apteki, kolporter),
- zakłady żywienia zbiorowego otwartego – 8 obiektów,
- zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego – 5 obiektów,
- miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością – 2 obiekty.

W trakcie przeprowadzanych czynności kontrolnych w zakładach i z dokonanych przeglądów wprowadzanej do obrotu żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością – nie stwierdzono w sprzedaży artykułów będących przedmiotem powiadomień.

W 2012r. przeprowadzono 1 szkolenie przypominające dla pracowników sekcji HŻŻ i PU z zakresu zasad prawidłowego funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych – RASFF.

W roku 2012 zorganizowano 4 posiedzenia zespołu ds. RASFF dotyczące:

- stwierdzenia poziomu migracji specyficznej formaldehydu do 3% kwasu octowego w ilości - 95,2mg/kg w próbce wyrobu z melaminy – *Talerz NGA 0364* produkcji chińskiej;
- stwierdzenia nieprawidłowego znakowania próbek środków spożywczych pn.: *Multiwitamina z zielonych owoców Napój wieloowocowy* oraz *Multiwitamina 12 witamin Napój wieloowocowy*;
- stwierdzenia nieprawidłowego znakowania środka spożywczego pn.: *Napój gazowany 3 witaminy Cocktail*;
- stwierdzenia obecności *Bacillus cereus* liczba w 1g Entrobacteriaceae w 1 próbce wyrobów ciastkarskich pn. *Ciasto greckie*.

Wystosowywano pisma do właściwych Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych oraz właścicieli zakładów.

W 2012r. w związku z kwestionowaną próbką wyrobu do kontaktu z żywnością pn. *Talerz NGA 0364 (Talerz Melamine Ware No 820120)*, w której stwierdzono *poziom migracji specyficznej formaldehydu do 3% kwasu octowego w ilości - 95,2mg/kg* wszczęto procedurę w ramach systemu RASFF:

- podjęto działania celem wycofania kwestionowanego artykułu,
- powiadomiono właściwego terenowo Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego ,
- poinformowano firmę wprowadzającą do obrotu o wynikach badań laboratoryjnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsku Podlaskim przesłał dnia 24.05.2012r. do PPWIS w Białymstoku dokumentację – *Formularz powiadamiania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i środkach żywienia zwierząt RASFF Powiadomienie Alarmowe*

Ocena sposobu jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego

W ramach realizacji zagadnienia w 2012 roku skontrolowano łącznie 41 obiektów, w tym:

- Bufety przy zakładach pracy – 1 obiekt (żywienie w systemie cateringowym),
- Bloki żywienia w domach pomocy społecznej – 3 obiekty,
- Stołówki szkolne – 20 obiektów (w tym żywienie w systemie cateringowym - 10 obiektów)
- Stołówki w bursach i internatach – 1 obiekt,
- Stołówki na koloniach, półkoloniach i obozach – 7 obiektów,
- Stołówki w przedszkolach – 8 obiektów (w tym żywienie w systemie cateringowym - 3 obiekty),
- Stołówki w żłobkach i małego dziecka – 1 obiekt (żywienie w systemie cateringowym).

Dokonano oceny stanu sanitarno-technicznego w oparciu o „Arkusze stanu sanitarnego zakładu żywienia zbiorowego” (30 obiektów), stwierdzono, że oceniane ww. zakłady są „zgodne z wymaganiami”.

W ramach urzędowej kontroli zgodnie z „Planem pobierania próbek sanitarnych do badania w ramach urzędowej kontroli dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej powiatu Bielsk Podlaski na 2012r” pobrano do badań laboratoryjnych 3 próbki sanitarne: wymaz z rąk personelu, z naczyń stołowych. W zbadanych parametrach pobrane próbki sanitarne zastrzeżeń nie budziły.

Natomiast zgodnie z „Planem pobierania materiałów do oceny jakości żywienia w placówkach żywienia zbiorowego zamkniętego w powiecie Bielsk Podlaski w roku 2012” dokonano oceny jakości żywienia, na podstawie analizy jadłospisów i dekadowych zestawień zużytych do produkcji posiłków produktów.

W 1 obiekcie (blok żywienia domu pomocy społecznej) dokonano oceny jakości żywienia na podstawie analizy dekadowego zestawienia produktów zużytych do produkcji potraw i na podstawie pobranej próbki posiłku obiadowego; natomiast w 3 obiektach (stołówka w przedszkolu, w blok żywienia domu pomocy społecznej i w szkole) oceniono jakość żywienia na podstawie pobranych próbek posiłków obiadowych; w 1 obiekcie (blok żywienia domu pomocy społecznej) oceniono jakość żywienia na podstawie analizy dekadowego zestawienia produktów zużytych do produkcji posiłków.

W poniższym zestawieniu przedstawiono nieprawidłowości dotyczące jakości żywienia.

Dokonano oceny jakości żywienia pensjonariuszy domów opieki społecznej, na terenie naszego powiatu, na podstawie analizy dekadowych zestawień produktów zużytych do przygotowania posiłków. Po analizie zebranych materiałów dotyczących żywienia pensjonariuszy w ocenianych dekadach stwierdzono:

- ✓ nieprawidłowy udział energii pochodzącej z tłuszczu (31,09%, 38,26%) a zalecany nie więcej niż 30%;
- ✓ nieprawidłowy udział energii pochodzącej z białka (11,98%) a zalecany nie mniej niż 12%;
- ✓ niskie zużycie produktów zawierających: witaminę C, wapń;
- ✓ zbyt duża zawartość soli (chlorku sodu) w analizowanych posiłkach obiadowych (6,6g, 13,8g).

Dokonano także oceny jakości żywienia dzieci, młodzieży w blokach żywienia w stołówkach szkolnych. Oceniona została jakość żywienia dzieci, młodzieży w oparciu o pobraną do badań laboratoryjnych próbkę posiłku obiadowego. Nieprawidłowości dotyczyły zawartości białka i tłuszczu, która nie mieściła się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych oraz na zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanym posiłku obiadowym (8,6g).

Dokonano także oceny jakości żywienia dzieci w blokach żywienia w przedszkolach.

Oceniona została jakość żywienia dzieci w oparciu o pobraną do badań laboratoryjnych próbkę posiłku obiadowego. Nieprawidłowości dotyczyły zawartości białka i tłuszczu, które nie mieściły się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych oraz na zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanym posiłku obiadowym (2,1g).

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w żywieniu (dzieci, młodzieży, pensjonariuszy) wystosowano 4 listy intencyjne do jednostek organizacyjnych, które dotyczyły podjęcia działań w celu poprawy jakości żywienia zgodnych z zaleceniami żywieniowymi.

W trakcie przeprowadzanych czynności kontrolnych ww. obiektach dokonywano oceny jadłospisów dekadowych – stwierdzono, że były one prawidłowo ułożone z wykorzystaniem wszystkich grup produktów (w tym środków spożywczych zawierających pełnowartościowe białko), sezonowych produktów, surowych warzyw i owoców, odpowiednio zestawione pod względem kolorystycznym i smakowym jak również posiłki były produkowane z zastosowaniem różnych technik kulinarnych.

W porównaniu do roku poprzedniego wyżywienie dzieci, młodzieży i pensjonariuszy domów opieki utrzymywało się na podobnym poziomie.

Ocena jakości zdrowotnej środków spożywczych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu Bielsk Podlaski.

W roku 2012 w celu oceny jakości zdrowotnej środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu Bielsk Podlaski, pobierano próbki do badań laboratoryjnych. Próbkę do badań laboratoryjnych pobierano zgodnie z „Powiatowym planem pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu w Państwowej Inspekcji Sanitarnej na rok 2012 oraz w przypadku powzięcia podejrzenia o niewłaściwą jakość zdrowotną i analizę ryzyka.

W roku 2012 pobrano ogółem **166** próbek, w tym:

- **134** próbki żywności;
- **5** próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością;
- **5** próbek do oceny jakości żywienia, w tym: 3 – próbki posiłków, 2 – zestawienia dekadowe;
- **6** próbek kosmetyków;
- **16** próbek sanitarnych.

Pobrane próbki badane były w laboratoriach akredytowanych.

W ramach realizacji powiatowego planu pobrano do badań **131** próbek w kierunku oznaczania:

- pozostałości pestycydów – 8 próbek (marchew, gruszki, por, pieczarki);

- zanieczyszczenia metalami szkodliwymi dla zdrowia – 10 próbek (wędliny, sery twarogowe, pieczywo, przetwory warzywne, wody mineralne, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego);
- zanieczyszczeń mikrobiologicznych – 77 próbek (mięso, wędliny, inne produkty mięsne, inne produkty drobiowe, mleko pasteryzowane, mleko w proszku, mleko fermentowane, mleko niefermentowane, sery dojrzewające, lody, wyroby cukiernicze, wyroby ciastkarskie, galanteria ciastkarska, owoce suszone, naturalne wody mineralne niegazowane, przyprawy, kawa i herbata, wyroby garmazeryjne i kulinarne, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego);
- określenia poziomu zanieczyszczenia mykotoksynami – 4 próbki (środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla niemowląt i małych dzieci, ziarna zbóż);
- zawartości substancji dodatkowych dozwolonych i substancji niedozwolonych w żywności – 9 próbek (wędliny, ryby i przetwory, owoce suszone, napoje bezalkoholowe);
- oznaczenia parametrów czystości substancji dodatkowych – 3 próbki (substancje dodatkowe);
- obecności materiału zmodyfikowanego genetycznie – 2 próbki (środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, ryż);
- badania żywności napromienianej promieniowaniem jonizującym – 1 próbka (owoce świeże);
- prawidłowość znakowania – 3 próbki (środki spożywcze zaspokajające zapotrzebowanie organizmu przy intensywnym wysiłku fizycznym zwłaszcza sportowców);
- ocena znakowania, zawartość witamin i składników mineralnych w żywności wzbogacanej – 5 próbek (napoje bezalkoholowe);
- badania substancji migrujących z materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – 5 próbek (wyroby z tworzyw sztucznych, melamina);
- badania zanieczyszczenia WWA (benzo[a]piren – 2 próbki (oleje),
- badania zawartości furanu – 1 próbka (środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla niemowląt i małych dzieci);
- oznaczanie zawartości akrylamidu – 1 próbka (galanteria ciastkarska).

Pobrane próbki w badanych parametrach zastrzeżeń nie budziły, z wyjątkiem 4 próbek, w tym:

- **3 próbki** z grupy Wody mineralne i napoje bezalkoholowe – pobrane do badań w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu w kierunku znakowania i zawartości witamin tj.:
  - **1 próbka** napoje gazowane – produkt pn. *Napój gazowany 3 witaminy Coctail*,
  - **2 próbki** napoje niegazowane – produkty pn.: *Multiwitamina 12 witamin; Napój wieloowocowy Garden oraz Multiwitamina z zielonych owoców; Napój wieloowocowy Tarczyn*.

Przekazano dokumentację do właściwych terenowo Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych ze względu na siedzibę producenta, a także do właścicieli sklepów, w których pobrano próbki.

- **1 próbka** z. Grupy: Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością: wyrób z melaminy wyprodukowanego w Chinach.

W 2012 roku poza planem pobrano do badań łącznie **8 próbek** jako próbki „**ekstra**”, tj.:

- **5 próbek** z 0605. Grupy: *wyroby ciastkarskie- z kremem poddanym obróbce termicznej*. Próbkę „**ekstra**” pobrano w kiosku spożywczym (cukierni) do badań laboratoryjnych w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych w ramach urzędowej kontroli żywności- kontroli interwencyjnej w związku ze sprawozdaniem nr 1260/LM/Ż/N/12 z dn. 13.11.2012r. z badań środków spożywczych, dotyczącym stwierdzenia w próbce „*ciasta greckiego*” $4,1 \times 10^1$ bakterii *Bacillus cereus* liczba w 1g.
- **1 próbka** z 22. Grupy: *Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i ziołowe*. Próbkę „**ekstra**” pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych w ramach urzędowej kontroli żywności- kontroli interwencyjnej w związku ze zgłoszonym sygnałem o niewłaściwej jakości zdrowotnej produktu pn. „*Hibiskus Malwa Sudańska*”.
- **1 próbka** z 29. Grupy: *Sól i jej zamienniki*. Próbkę „**ekstra**” pobrano w ramach kontroli interwencyjnej w związku z sytuacją stosowania w produkcji i przetwórstwie żywności oraz wprowadzania do obrotu soli przemysłowej jako soli spożywczej.
- **1 próbka** - wymaz sanitarny pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku oceny czystości mikrobiologicznej rąk pracownika sklepu spożywczego.

Pobrane próbki „**ekstra**” w badanych parametrach zastrzeżeń nie budziły.

Dla porównania w 2011 roku w celu oceny jakości zdrowotnej środków spożywczych, przedmiotów użytku, kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu, do badań laboratoryjnych, w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu, pobrano ogółem **184** próbki, w tym: 169 próbek żywności, sanitarnych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, 5 próbek posiłków oraz 10 próbek kosmetyków.

Spośród pobranych i zbadanych próbek, w ramach realizowania powiatowego planu próbkobrania, w 2011r. nie było kwestionowanych próbek (odpowiadały wymaganiom określonym w obowiązujących podstawach prawnych).

Działalność kontrolno - represyjna

W 2012r. w zakładach objętych nadzorem przeprowadzono ogółem **918** urzędowych kontroli oraz wydano ogółem 267 decyzji administracyjnych, w tym:

- **97** decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości,

- 52 decyzje inne, w tym: 28 – zmieniających termin wykonania obowiązków, 24 – dot. zatwierdzenia zakładów,
- 74 decyzje zatwierdzenia zakładów warunkowo i bezwarunkowo,
- 44 decyzje wykreślenia z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.

Ponadto wydano 219 decyzji płatniczych na kwotę **17520 złotych** na właścicieli zakładów, w których stwierdzono nieprawidłowości oraz w związku z przeprowadzeniem ponownych urzędowych kontroli – sprawdzających (rekontrolę).

W ramach działalności represyjnej zastosowano nałożono 6 mandatów karnych na łączną kwotę **950 zł**.

Wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego bądź wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez PPWIS nie było.

Dla porównania w roku 2011 przeprowadzono 823 urzędowe kontrole oraz wydano 107 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości oraz 53 decyzje zatwierdzenia zakładów i 61 decyzji wykreślenia z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.

Natomiast za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 10 mandatów karnych na łączną kwotę **1250 zł**.

Wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego bądź wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez PPWIS nie było.

VI. OCENA STANU SANITARNEGO POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ ZA ROK 2012

I. Nadzór nad jakością wody przeznaczanej do spożycia przez ludzi

Zgodnie z wdrożonym monitoringiem jakości wody do spożycia objęto nadzorem 21 wodociągów (14 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia i 7 wodociągów lokalnych) znajdujących się na terenie powiatu bielskiego. Na terenie powiatu bielskiego znajduje się:

- 13 wodociągów o wydajności 100-1000 m³/d (wodociągi: Brańsk, Bielsk Podlaski gminny, Bolesty, Rajsk, Boćki, Kalnica, Koszewo, Domanowo, Brzeźnica, Orla, Oleksze, Rudka, Budlewo)
- 1 wodociąg o wydajności 1000-10000 m³/d (wodociąg w Bielsku Podlaskim).
- 7 wodociągów lokalnych (wodociągi: Zakładu Produkcyjnego HOOP w Bielsku Podlaskim, Zajazdu „Zagłoba” w Płoskach, Ośrodka Wypoczynkowego w Płoskach nad Narwią wł.

Uniwersytet w Białymstoku, Ośrodka Wypoczynkowego TLS w Płoskach nad Narwią wł. „Transport, Logistyka, Spedycja” S.A. w Białymstoku, zakładu produkcyjnego „Bielmlek” Spółdzielnia Mleczarska w Bielsku Podlaskim, Zakładu Mięsnego „Netter” w Bielsku Podlaskim i Zakładu Suempol w Bielsku Podlaskim).

Liczba ludności powiatu bielskiego – stan w dniu 31.12.2011r. -58,495tys. Ogólna liczba ludności korzystającej z wody o kontrolowanej jakości, jak wynika z danych zebranych od właścicieli wodociągów wynosi – 58,245 tys.. Liczba ludności korzystającej z wody o niekwestionowanych parametrach na dzień 31.12.2012 r. wynosi – 58,245 tys. (100%).

W roku 2012 przekroczenie parametrów mikrobiologicznych stwierdzono tylko w 1 wodociągu. Przekroczenia wykryto w 2 próbkach wody pobranych w trakcie prowadzonej kontroli problemowej planowanej w wodociągu w Rudce. Wydano decyzję o warunkowej przydatności wody do spożycia. Czas trwania przekroczenia wynosił 16 dni.

W ciągu roku 2012 W ramach prowadzonego nadzoru nad jakością wody w 2012r nie było podstaw do wydawania decyzji na odstępstwa oraz na warunkową jakość wody ze względu na przekroczenia parametrów organoleptycznych, chemicznych i fizykochemicznych. Wydano natomiast 8 komunikatów o jakości wody i 10 wystąpień do organów administracji samorządowych oraz do jednostek odpowiedzialnych za eksploatację ujęć wodociągowych. Ponadto wydano 1 komunikat o pogorszeniu jakości wody w wodociągu w Rudce.

Wydano również 3 decyzje na wbudowanie materiałów i urządzeń, w sieci wodociągowej wodociągu w Bielsku Podlaskim. Są to nowe linie wodociągowe na terenie miasta, głównie w nowych osiedlach o łącznej długości - 3,707km. Z danych uzyskanych od właścicieli wodociągów nowe przyłącza wykonano w następujących wodociągach :

- *Bielsk Podlaski* – liczba przyłączy – 77, długość 2,035 km, osoby objęte zaopatrzeniem -700
- *Bielsk Podlaski(Gminny)* - liczba przyłączy 7, długość 0,215 km, osoby objęte zaopatrzeniem - 12
- *Rajsk* - liczba przyłączy - 3, długość 0,207km, osoby objęte zaopatrzeniem - 7
- *Bolesty* - liczba przyłączy - 3, długość 0,054 km, osoby objęte zaopatrzeniem - 9
- *Budlewo* -liczba przyłączy - 4, długość 0,700 km, osoby objęte zaopatrzeniem-10

Podczas przeprowadzonych kontroli kompleksowych dotyczących oceny stanu sanitarnego urządzeń wodociągowych stwierdzono, że wszyscy właściciele i administratorzy realizowali pełen zakres obowiązków wynikających z prowadzonej kontroli wewnętrznej. Prowadzone jest jedynie postępowanie administracyjne na poprawę stanu sanitarno-technicznego budynku hydroforni na ujęciu wodociągu Rajsk, z przedłużonym terminem wykonania decyzji do 31.12.2013r.

Punkty poboru próbek wody uzgadniane są corocznie z właścicielami wodociągów i z reguły są niezmiennie. Propozycje zmian administratorzy zgłaszają do 31 stycznia każdego roku. Wszystkie zmiany

są uzgadniane z administratorem wodociągu i zatwierdzane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim

Porównując wyniki pobieranych próbek wody z poszczególnych wodociągów, w latach ubiegłych, jak i w roku 2012, należy stwierdzić, że jakość wody służącej do zaopatrzenia ludności powiatu jest porównywalna i utrzymuje się na dobrym poziomie. Jest to niewątpliwie spowodowane właściwym nadzorem sanitarnym, kontrolą wewnętrzną i odpowiednią współpracą właścicieli wodociągów z organami kontrolnymi. Efektem wspólnych starań jest też, między innymi, 100 procentowa liczba ludności zaopatrzona w wodę dobrej jakości. Wszyscy administratorzy wodociągów prawidłowo prowadzili kontrole wewnętrzne, przestrzegając między innymi częstotliwości i zakresu badań. W związku z powyższym, tylko w 1 przypadku wydano decyzję o warunkowej przydatności wody ze względu na przekroczenia wskaźników bakteriologicznych w wodociągu Rudka. Prawidłowo przeprowadzone działania naprawcze, przy dobrej współpracy właściciela wodociągu, doprowadziły do szybkiej poprawy jakości wody.

Oceniając natomiast stan techniczny stacji uzdatniania wody, należy stwierdzić, iż konieczne jest unowocześnianie systemów i technologii uzdatniania wody.

II. Nadzór nad jakością wody w miejscu wykorzystywanym do kąpieli na rzece Narew oraz w basenach kąpielowych w Bielsku Podlaskim

W powiecie bielskim, w 2012r., prowadzono nadzór sanitarny nad miejscem wykorzystywanym do kąpieli na rzece Narew w okolicy wsi Ploski. Administrator miejsca wykorzystywanego do kąpieli przedstawił pozytywne wyniki z badań próbek wody pobranych przed otwarciem sezonu i 1 raz w trakcie sezonu, w związku z czym PPIS w Bielsku Podlaskim wydał 2 decyzje o przydatności wody do kąpieli. W/w decyzje przekazano do Urzędu Gminy Bielsk Podlaski i Powiatowej Komendy Policji w Bielsku Podlaskim.

Przed sezonem i w sezonie bieżący stan porządkowy miejsca wykorzystywanego do kąpieli oraz przyległych terenów nie budził zastrzeżeń.

Objęto nadzorem 2 baseny: basen odkryty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Bielsku Podlaskim (czynny sezonowo) i Pływalnię Miejską „WODNIK” w Bielsku Podlaskim (czynna cały rok).

Przeprowadzono 5 kontroli, do badań laboratoryjnych pobrano 12 próbek wody. Na bieżąco sporządzano oceny przydatności wody do kąpieli. Stan sanitarno – techniczny ww. obiektów nie budził zastrzeżeń.

III. Nadzór nad stanem sanitarno-higienicznym obiektów użyteczności publicznej

Nadzorem objęto 130 obiektów (3 ustępy publiczne, 2 domy opieki, 1 hotel, 8 obiektów w których świadczone są usługi hotelarskie, 42 zakłady fryzjerskie, 7 zakładów, w których są świadczone

łącznie więcej niż jedna z usług fryzjerskich, kosmetycznych, odnowy biologicznej, 4 solaria, 10 gabinetów kosmetycznych, 3 dworce, 13 cmentarzy, 5 zakładów pogrzebowych oraz 32 inne obiekty użyteczności publicznej). Przeprowadzono 204 kontrole obiektów.

Ogólnie, należy stwierdzić, że stan sanitarny kontrolowanych obiektów utrzymuje się na porównywalnym poziomie z rokiem ubiegłym i uznaje się jako dobry. Uchybienia stanu sanitarno-technicznego stwierdzono w 8 obiektach: *Gościnny Dom Opieki w Nurcu; Ustęp publiczny w Bielsku Podlaskim ul. Kryniczna; Bliska Stacja Paliw Nr 1421 PKN Orlen w Boćkach; Stacja Partnerska BP w Haćkach; Stacja Paliw Nr 697 Statoil Poland Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim*. We wszystkich wyżej wymienionych obiektach postępowanie administracyjne zostało wszczęte i zakończone w 2012r., co potwierdziły przeprowadzone kontrole doraźne sprawdzające.

Natomiast w 3 obiektach postępowanie administracyjne jest prowadzone od kilku lat: *Dworzec autobusowy w Brańsku* – termin wykonania decyzji 30.04.2013r.; *Dworzec Kolejowy w Bielsku Podlaskim* – część uchybień usunięto, a termin wykonania obowiązku określonego w pkt. 1 decyzji ustalono do 30.06.2013r.; *Stacja Paliw Nr 690 PKN Orlen w Bielsku Podlaskim* – prowadzone jest postępowanie administracyjne – egzekucyjne.

W powiecie bielskim w 2012r. usługi zdrowotne świadczone w 100 obiektach, w tym w 42 należących do podmiotów leczniczych i 58 gabinetach indywidualnej praktyki lekarskiej.

Uchybień stanu sanitarno-technicznego i sanitarno porządkowego nie stwierdzono.

Do sekcji Higieny Komunalnej w 2012 roku skierowano od mieszkańców powiatu 4 wnioski o interwencję. Wszystkie ww. wnioski przeanalizowano i w 4 przypadkach przekazano do odpowiednich władz z prośbą o podjęcie stosownych działań i poinformowanie o ich wynikach PPIS.

Reasumując, stan powiatu bielskiego w zakresie Higieny Komunalnej utrzymuje się na podobnym poziomie do roku ubiegłego. Przeprowadzane kontrole oraz prowadzone postępowanie administracyjne przyczyniły się do poprawy stanu sanitarno – technicznego obiektów, jak i nadzoru nad jakością wody w wodociągach, basenach i w miejscu wyznaczonym do kąpieli.

VII. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY PRACY ZA 2012 ROK

W 2012r pracownicy Sekcji Higieny Pracy skontrolowali 134 zakłady pracy, przeprowadzono łącznie 137 kontroli kompleksowych i tematycznych.. Przeprowadzone kontrole wykazały nieprawidłowości w 11 skontrolowanych obiektach. Przekroczenie najwyższych dopuszczalnych normatywów higienicznych stwierdzono w 1 zakładzie (w 2011r -1 zakład). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsku Podlaskim wydał łącznie 14 decyzji merytorycznych w tym 10 decyzji stwierdzających uchybienia.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach:

- przekroczenia czynników szkodliwych dla zdrowia:
  - hałas słyszalny – 1 zakład (w przekroczonych normatywach higienicznych pracowały 3 osoby)
  - brak pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia - 8 zakładów (wydano 46 nakazów)
- brak aktualnych zaświadczeń lekarskich o braku przeciwwskazań do pracy - 1 zakład
- brak kart charakterystyki substancji chemicznych i ich mieszanin oraz spisu stosowanych substancji chemicznych i ich mieszanin – 1 obiekt
- nieprawidłowości stwierdzone w zakresie warunków sanitarno-higienicznych pomieszczeń pracy oraz pomieszczeń socjalnych – 1 zakład
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych – 1 zakład wydano 2 nakazy (brak rejestrów prac i pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze)
- brak lub nieaktualna ocena ryzyka zawodowego - 1 zakład (wydano 1 nakaz)
- brak rejestru Chorób Zawodowych i Podejrzeń Chorób Zawodowych – 1 zakład

W ramach prowadzonego nadzoru wycofano z obrotu 1 produkt biobójczy (numer zezwolenia niezgodny z rejestrem produktów biobójczych)

W kontrolowanych zakładach zatrudnionych było łącznie 5176 pracowników (w 2011r.- 4780) w tym:

- w narażeniu na czynniki szkodliwe i uciążliwe pracowało 3170 osób (w 2011r.- 2929),
- w przekroczonych normatywach higienicznych 3 pracowników,
- w narażeniu na czynniki rakotwórcze pracowało 52 osoby,
- w narażeniu na czynniki biologiczne-886 osób,
- w narażeniu na czynniki chemiczne 261 osób.

Wyniki przeprowadzonych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia wskazują, że na czynniki fizyczne narażonych było w poszczególnych kategoriach:

- hałas słyszalny - 1760 osób w tym 3 pracowało w przekroczonych normatywach higienicznych
- drgania o działaniu ogólnym i miejscowym na organizm człowieka – 409 osób
- w narażeniu na pyły pracowało łącznie 415 pracowników

Choroby zawodowe

W 2012 roku PPIS wydał 4 decyzje stwierdzające chorobę zawodową oraz 3 decyzje o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Choroby zawodowe stwierdzone w 2012r:

- borelioza –3 przypadki u rolników,
- kleszczowe zapalenie mózgu – 1 u rolnika

W porównaniu do 2010r, w którym stwierdzono 16 przypadków chorób zawodowych i 2011r gdzie uznano 11 przypadków, nastąpił wyraźny spadek ilości zgłaszanych i stwierdzanych chorób zawodowych.

VIII. OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH. OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH POWIATU BIELSKIEGO ZA 2012 ROK

W roku 2012 skontrolowano 39 stałych placówek nauczania i wychowania oraz 7 placówek przeznaczonych na wypoczynek dzieci i młodzieży (3 – wypoczynek letni i 4- wypoczynek zimowy). Ewidencja placówek uległa zmianie. Nowo powstałe obiekty to:

Klub Malucha „Domek Krasnoludka” DK FIRMA Diana Oksztulska ul. Piłsudskiego 20 w Bielsku Podlaskim, 3 punkty przedszkolne w obiektach już istniejących tj.: Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Holonkach, Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Holonkach- Szkoła Filialna w Chojewie, Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Izydora Kołakowskiego w Domanowie.

Klub Malucha „Bociek” w Boćkach od września 2012r został przekształcony w punkt przedszkolny i bezpośrednio podlega Zespołowi Szkół w Boćkach.

Z końcem czerwca zlikwidowana została- Szkoła Filialna w Koszewie.

Przeprowadzono 53 kontrole, wydano 12 decyzji merytorycznych, na poprawę stanu sanitarno – technicznego m innymi ścian, sufitów, lamperii w salach lekcyjnych, korytarzach, sanitariatach, szatniach, doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno – technicznego parkietów w salach lekcyjnych, salach gimnastycznych i korytarzach.

Do zadań szczegółowych w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży należy:

1. Nadzór nad stanem sanitarnym i technicznym w podległych placówkach.
2. Nadzór nad zapewnieniem prawidłowych warunków nauczania i wychowania w tym:
  - higieniczna ocena dostosowania mebli do wzrostu dzieci i młodzieży - pomiar stolików, krzeseł
  - higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych w szkołach
  - kontrola pracowni komputerowych w odniesieniu do wymagań bezpieczeństwa i higieny oraz ergonomii jakie powinny spełniać stanowiska wyposażone w monitory ekranowe
  - nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi w szkolnych pracowniach chemicznych
  - egzekwowanie zakazu palenia tytoniu na terenie placówek
3. Ocena przygotowania placówek do nowego roku szkolnego.
4. Sprawowanie nadzoru nad działalnością placówek sezonowych /wypoczynku zimowego i letniego:
  - kwalifikacje obiektów

- kontrole sanitarne

5. Przyjmowanie i rozpatrywanie skarg i interwencji dotyczących działalności placówek.

1. Ocena higienicznego procesu nauczania

Ocenę higienicznego procesu nauczania przeprowadzono w 34 placówkach w 156 oddziałach, biorąc pod uwagę ułożone tygodniowe rozkłady zajęć. Higienę procesu nauczania niewłaściwie oceniono w 6-ciu placówkach w 6 oddziałach.

Lp	Rodzaj placówki nauczania	Liczba skontrolowanych placówek	Liczba skontrolowanych oddziałów	Liczba placówek, w których niewłaściwie oceniono proces higieny nauczania	Liczba Oddziałów, w których niewłaściwie oceniono proces higieny nauczania
1	Szkoły Podstawowe	12	72	2	6
2	Gimnazja	3	9	0	0
3	Zespoły szkół	19	75	4	6

Nieprawidłowości dotyczyły występowania przerw 5-cio minutowych, co spowodowane było dojazdem uczniów do szkół..

2. Ocena dostosowywania mebli do wzrostu uczniów

Oceny dostosowywania mebli do wzrostu uczniów dokonano:

- w 10-ciu placówkach, przedszkolnych (10 oddziałów)
- w 12 szkołach podstawowych (12 oddziałów)
- w 3 gimnazjach (3 oddziały)
- w 9 placówkach zespołów szkół (17 oddziałów).

Wnioski :

1. Nie stwierdzono używania mebli niedostosowanych do wzrostu uczniów.
2. W większości placówek przyjęto zasadę „lepiej siedzieć w ławce o jeden numer większej niż mniejszej”.
3. Nadal brak udokumentowania dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii (brak do wglądu certyfikatów, atestów), :
  - 7 placówek posiada meble bez certyfikatów (*Przedszkole Nr 9 i 7, Szkoła Podstawowa w Topczewie, Szkoła w Niemyjach Nowych, Świrydach, Publiczne Gimnazjum w Oleksinie, Zespół Szkół w Boćkach*).

3. Warunki do utrzymania higieny osobistej w szkołach na terenie powiatu bielskiego.

Warunki do utrzymania higieny osobistej we wszystkich placówkach na terenie powiatu bielskiego, w chwili obecnej, nie budzą zastrzeżeń. Woda bieżąca ciepła została doprowadzona do wszystkich placówek.

4. Dożywianie dzieci i dowożenie do szkół

Dożywianie prowadzone jest w formie ciepłych posiłków: dwudaniowych, jednodaniowych i wydawaniu napoju. Z posiłków dwudaniowych korzysta ogółem 2530 uczniów, z posiłków jednodaniowych – korzysta 389 uczniów, a z podawania napoju 168 uczniów.

W 2010r na 5637 uczniów z różnych form dożywiania i napoju korzystało 3391 tj. ok. 60% , w 2011r na 6251 uczniów 2872 tj. 46%, natomiast w 2012r na 6320 uczniów 3087 tj. 48,84%.

Dowożenie uczniów jest zorganizowane bez zastrzeżeń.

Na terenie powiatu tylko spośród szkół podstawowych i gimnazjów tylko 1 (Szkoła Niepubliczna w Niemyjach) oraz 2 szkoły filialne nie posiadają świetlicy, gdzie dzieci mają możliwość czekania na dojazd i zjedzenia posiłku. W świetlicach dzieci i młodzież są pod opieką nauczycieli, a podczas przewozu zapewniona jest opieka z Urzędów Gmin.

5. Wyposażenie w sale gimnastyczne

Nadal brak sal gimnastycznych stwierdza się w :

- 4 szkołach podstawowych (Świridy, Andryjanki, Niemyje Nowe, Mień.
- 2 gimnazjach (Oleksin, Glinnik)

Uczniowie ćwiczą na korytarzach.

Salę gimnastyczną jak i boisko posiadają:

- 4 szkoły podstawowe (Nr 2 i Nr 5 w Bielsku Podlaskim w Bielsku Podlaskim, Domanowie i Łubinie Kościelnym)
- 1 gimnazjum (Gimnazjum Nr 1 w Bielsku Podlaskim)
- 8 ZSO (ZS Brańsk, ZS im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, ZS z DNJB w Bielsku Podlaskim, ZS Orla, ZS Augustowo, ZS Wyszki, ZS Boćki, ZS Rudka,

Salę gimnastyczną zastępczą zorganizowano w szkołach podstawowych w Chojewie, Topczewie, Strabli i Holonkach.

Stan techniczny hal sportowych i sal gimnastycznych nie budzi zastrzeżeń.

6. Opieka medyczna:

Opieka medyczo - pielęgniarska zapewniona jest w:

- 2 szkołach podstawowych
- 1 gimnazjum
- 5 ZSO

Opieka stomatologiczna :

- 1 ZS w Augustowie

Gabinety profilaktycznej opieki zdrowotnej posiadają:

- 2 szkoły podstawowe (Szkoła Podstawowa Nr2 i Nr 5 w Bielsku Podlaskim)
- 1 gimnazjum (Gimnazjum Nr 1 w Bielsku Podlaskim)
- 5 ZSO (ZS Brańsk, ZS im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, ZS z DNJB w Bielsku Podlaski, ZS Augustowo, ZSS Bielsk Podlaski)

Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach na terenie powiatu bielskiego oceniono bez zastrzeżeń.

Higiena dzieci – personel służby zdrowia nie zgłasza przypadków wszawicy, jednak, na podstawie informacji uzyskanych podczas kontroli placówek, można stwierdzić, że problem ten występuje zarówno na wsi jak i w mieście. Są to informacje uzyskane podczas kontroli od dyrekcji placówek.

7. Wypoczynek dzieci i młodzieży.

W 2012 roku z wypoczynku letniego i zimowego placówkach będących pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim skorzystało 503 dzieci i młodzieży. Wypoczynek letni i zimowy zorganizowany był w 7 placówkach. Przeprowadzono 7 kontroli w tych placówkach w ramach nadzoru nad wypoczynkiem dzieci i młodzieży. Placówki funkcjonowały bez zastrzeżeń. Nie stwierdzono zaniedbań w zakresie porządku i czystości.

Realizacja zagadnień problemowych:

Ocena warunków sanitarno – higienicznych dla dzieci 6 – letnich w placówkach oświatowych.

- brak odpowiedniej infrastruktury do funkcjonowania oddziałów „zerowych” – brak oddzielnego wejścia do tych oddziałów we wszystkich placówkach.
- brak możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych, tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów .
- brak dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w 4 Szkołach Podstawowych (Mień, Andryjanki, Holonki, Niemyje Nowe) i w 2 Zespołach Szkół (Zespół Szkół w Boćkach , Orli).
- brak udokumentowania dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii (brak do wglądu certyfikatów, atestów mebli i sprzętu posiadających certyfikaty (Przedszkole Nr 9 i 7

w Bielsku Podl, Szkoły Podstawowe- Mień, Niemyje Nowe, Świrydy, Topczewo, Zespół Szkół w Boćkach).

Zabezpieczenie piaskownic przed dostępem kotów i psów.

Skontrolowano piaskownice w 8 przedszkolach. Nie pobierano próbek piasku do badań. Stwierdzono że piaskownice przy przedszkolach były zabezpieczone folią przed dostępem kotów i psów, a wymiana piasku odbywała się 2x do roku.

Przygotowanie placówek do rozpoczęcia nowego roku szkolnego.

Wszystkie placówki były przygotowane do rozpoczęcia nowego roku szkolnego 2012/13.

Ocena przestrzegania przepisów ustawy z dnia 25.02.2001r o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.

6 placówek posiadających preparaty chemiczne spełniało wymagania w zakresie przestrzegania przepisów ustawy z dnia 25.02.2011r o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.

Ocena higieny procesu nauczania w nadzorowanych szkołach za rok 2011/12 w 10% nadzorowanych szkół podstawowych z zastosowaniem arkusza oceny zawartych w poradniku/ oddziały zerowe, klasy I-III, IV- VI.

Przeprowadzono ocenę w 3 Szkołach Podstawowych(Szkoła Podst. w Strabli, Domanowie i Szkoła Podstawowa przy ZS w Wyszkach). Najczęstszymi zaleceniami było: umożliwienie dzieciom dostępu do wody niegazowanej lub innych napoi, wydzielenie kondygnacji lub jej części dla dzieci młodszych, dostosowanie stolików dla dzieci młodszych w świetlicach. Zalecenia przekazano dyrektorom szkół.

Z przeprowadzonych w 2012r kontroli kompleksowych wynika również :

- Mikroklimat w pomieszczeniach placówek nauczania i wychowania nie budził zastrzeżeń.
- Dowożenie uczniów jest zorganizowane bez zastrzeżeń.

Podsumowanie:

- Z roku na rok obserwuje się poprawę stanu sanitarno – technicznego placówek oświatowo – wychowawczych.
- Nadal problem stanowi niedostateczna liczba typowych sal gimnastycznych w szkołach z dostosowanym zapleczem sanitarnym a w placówkach , które posiadają infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski, uczniowie sporadycznie korzystają z możliwości umycia się po zajęciach, co jest spowodowane faktem umieszczania zajęć w planie lekcyjnym pomiędzy innymi przedmiotami, a także tym, że przerwa 5-cio minutowa jest niewystarczająca do skorzystania z pryszniców .

- Nadal zbyt mała liczba uczniów korzysta z dożywiania w szkołach. Uczniowie przebywają w szkole do 7,8 godzin dziennie. Z dożywiania korzysta ok. 48,84 %
- W wyniku oceny rozkładów zajęć lekcyjnych stwierdzono, że nie zostały uwzględnione zasady higieny pracy umysłowej w zakresie wypoczynku między lekcjami, stwierdzono występowanie przerw 5- cio minutowych.
- Nadal istnieje problem oznakowania mebli zgodnie z PN – ISO 5970: 19994 lub PN – EN 1729 – 1:2007
- Nadal brak odpowiednich warunków infrastrukturalnych do funkcjonowania oddziałów „zerowych” tj. oddzielnego wejścia, możliwości wydzielania ciągów komunikacyjnych, tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów, dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w oddziałach zerowych.

IX.DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM ZMNIEJSZENIA SKUTKÓW ZAGROŻEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW POWIATU BIELSKIEGO ZA 2012 ROK

W roku 2012 główne kierunki działań w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej wynikały z zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Narodowego Programu Zdrowia, wskazań Światowej Organizacji Zdrowia w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia oraz sytuacji epidemiologicznej i potrzeb zdrowotnych ludności.

Działalność dotyczyła następujących zagadnień :

- diety, aktywności fizycznej i zdrowia
- profilaktyki tytoniowej (uzależnienie od palenia tytoniu, bierne palenie, problem palenia tytoniu przez dzieci i młodzież)
- promocji zdrowego stylu życia
- profilaktyki chorób związanych z małą aktywnością fizyczną i nieprawidłowym żywieniem
- profilaktyki HIV/AIDS
- zapobieganiu uzależnieniom od środków psychoaktywnych, w tym dopalaczy- nowe narkotyki
- profilaktyki chorób przenoszonych przez kleszcze na człowieka
- profilaktyki chorób skóry
- zapobieganiu zakażeń pokarmowych
- profilaktyki próchnicy zębów i chorób przyzębia, higieny jamy ustnej

W powiecie bielskim realizowane były kolejne edycje oraz wdrażane nowe programy edukacyjne koordynowane przez Powiatową Stacją Sanitarno Epidemiologiczną:

- **„Trzymaj Formę” – program krajowy**

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. W programie brało udział 11 szkół gimnazjalnych i 11 szkół podstawowych. Edukacją objęto 1026 uczniów gimnazjum oraz 428 uczniów (klasy V-VI) szkół podstawowych. Realizacja programu oparta jest na metodzie projektu, dzięki której uczniowie wspólnie z nauczycielami, rodzicami i środowiskiem lokalnym opracowują najlepsze i najciekawsze metody propagowania zasad zdrowego stylu życia w szkole jak i w rodzinie. Zespół Szkół im. A. Mickiewicza – Gimnazjum uczestniczyło w konkursie na „Projekt edukacyjny promujący aktywne uczestnictwo rodziców w realizacji programu edukacyjnego „Trzymaj Formę”. W etapie wojewódzkim projekt szkoły pt. „Dobre zdrowie i kondycja to nasza ambicja” zajął I miejsce, szkoła otrzymała nagrodę ufundowaną przez Agencję Rynku Rolnego w Białymstoku i została zakwalifikowana do krajowego etapu konkursu.

- **Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu**

Program skierowany był do pacjentów NZOZ-ów , dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów szkół wszystkich typów, właścicieli restauracji, pubów oraz do społeczności lokalnej. Główne cele programu to:

- podniesienie wiedzy o zabójczych właściwościach produktów tytoniowych,
- upowszechnienie mody na niepalenie ,
- upowszechnienie idei wolnych od dymu tytoniowego miejsc publicznych,
- ochrona przed wymuszonym biernym paleniem

W ramach programu przeprowadzono narady, w których uczestniczyli szkolni koordynatorzy programów, nauczyciele szkół oraz przedszkoli. Podpisano porozumienie w sprawie powołania Zespołu ds. Realizacji Programu Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu oraz Programu Odświeżamy Nasze Miasta TOB3CIT w powiecie bielskim.

- **Krajowy program edukacji przedszkolnej pt. „Czyste Powietrze Wokół Nas”.**

Program skierowany jest do dzieci przedszkolnych w wieku 5-6 lat , ich rodziców i opiekunów. Główne cele programu to:

- wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy,
- zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń. W edycji programu uczestniczyło 372 dzieci z przedszkoli i oddziałów przedszkolnych

- **Krajowy program edukacji antynikotynowej dla uczniów klas I – III szkół podstawowych pt. „Nie pal przy mnie proszę”.**

Program ma charakter profilaktyczny, ale przede wszystkim ma na celu wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy. Zajęcia miały charakter warsztatowy. Główny cel programu to: zmniejszenie narażenia dzieci na

biernie palenie tytoniu. W programie brało udział 7 szkół podstawowych. Edukacją objęto 270 uczniów.

- **Krajowy program profilaktyki palenia tytoniu dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjum pt. „Znajdź właściwe rozwiązanie”**

Program profilaktyki palenia tytoniu adresowany jest do uczniów starszych klas szkoły podstawowej oraz gimnazjum. W tym okresie nauki gwałtownie wzrasta liczba dzieci i młodzieży próbujących po raz pierwszy zapalić papierosa. Zajęcia miały charakter warsztatowy

Cel główny programu to zapobieganie paleniu tytoniu wśród młodzieży szkolnej, w tym zwiększenie wiedzy w zakresie szkodliwości dymu tytoniowego, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie własne i swoich bliskich oraz kształtowanie postaw asertywnych związanych z unikaniem czynnego i biernego palenia tytoniu. W programie brały udział szkoły podstawowe i gimnazjalne. Edukacją objęto 1098 uczniów

- **Profilaktyka HIV/AIDS – Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV.**

Wspierano działania oświatowo – zdrowotne placówek nauczania i wychowania poprzez narady, instruktaż metodyczny, udostępnienie aktualnych materiałów. Zorganizowano olimpiadę nt. wiedzy HIV/AIDS dla szkół ponadgimnazjalnych. W etapie powiatowym udział wzięli: I LO im T. Kościuszki w Bielsku Podlaskim i II LO Z DNJB w Bielsku Podlaskim.

W zakresie zagrożeń związanych z używaniem „nowych narkotyków” tzw. dopalaczy” rozdysponowano ulotki dla młodzieży i rodziców szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

- **„Kleszcz Mały czy Duży nie Dobrego nie Wróży”**

Program profilaktyki chorób odkleszczowych (boreliozy i kleszczowego zapalenia opon mózgowych i mózgu) adresowany jest do uczniów klas II szkół gimnazjalnych.

Cel główny: Zmniejszenie liczby zachorowań na choroby przenoszone przez kleszcze na człowieka. Realizowało 9 szkół gimnazjalnych i 385 uczniów

- **„Radosny Uśmiech, Radosna Przyszłość”**

Program na temat profilaktyki próchnicy zębów skierowany do uczniów klas II szkół podstawowych.

Cel główny: Dostarczenie wiedzy i kształtowanie umiejętności właściwych nawyków zdrowotnych i higienicznych dotyczących higieny jamy ustnej uczniom klas II szkół podstawowych. W programie udział brało 4 szkoły (wylosowane) i 39 uczniów.

- **Moje dziecko idzie do szkoły**

Program jest skierowany do dzieci 6 letnich i ich rodziców ze zwróceniem uwagi na potrzeby dziecka wynikające z rozpoczęcia nauki w szkole.

- **W ramach Hasła Roku 2012**

pt. „Starzenie się a zdrowie” odbyło się szkolenie z członkami Uniwersytetu III Wieku w Bielsku Podlaskim nauczycielami i pracownikami PSSE w Bielsku Podlaskim

- **Profilaktyka grypy.**

Tematem działań była profilaktyka grypy. Podejmowane działania miały na celu w szczególności podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat grypy oraz konieczności zachowania podstawowych zasad higieny w walce z chorobą. Informacje w tym zakresie przekazane były m.in. do zakładów opieki zdrowotnej, władz lokalnych, placówek oświatowo – wychowawczych, wypoczynku zimowego.

- **Problem chorób związanych z małą aktywnością fizyczną i nieprawidłowym żywieniem**
pogadanka nt zdrowego stylu życia uczestnikom wypoczynku letniego.

- **Profilaktyka skutków nadmiernego promieniowania ultrafioletowego** –
edukacja skierowana do uczestników wypoczynku letniego i ich opiekunów oraz młodzieży szkolnej.

- **„Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa” i „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa”-**

akcje skierowane do uczestników i opiekunów letniego i zimowego wypoczynku dzieci i młodzieży. Dokonano dystrybucji ulotek nt. zatruc pokarmowych oraz plakatu „pięć kroków do bezpiecznej żywności”, przekazano informacje nt. zatruc grzybami, zatruc pokarmowych, bąblowicy, chorób odzwierzęcych, chorób przenoszonych przez kleszcze, profilaktyki tytoniowej, meningokokowego zapalenia opon mózgowo – rdzeniowych, spożywania warzyw i owoców, zasady bezpieczeństwa podczas upałów, higieny osobistej,

- Zorganizowano punkt informacyjny w ramach **Europejskiego Tygodnia Szczepień.**
- Umieszczono informację dotyczącą decyzji GIS o wstrzymaniu sprzedaży alkoholu .
- Dokonano dystrybucji materiałów informacyjnych w ramach **kampanii „Kibicuj zdrowiu”** do hoteli, pubów, restauracji, do stacji paliw na terenie powiatu bielskiego.

- **„Zachowanie zdrowotne kobiet w ciąży”**

Przeprowadzono badanie ankietowe wśród kobiet przebywających po porodzie w oddziale ginekologiczno – położniczym i położniczo – noworodkowym w SPZOZ w Bielsku Podlaskim. Celem badania jest określenie ryzykownych zachowań zdrowotnych kobiet w ciąży. Badaniem objęto 9 kobiet .

Zasięgiem swej działalności objęto wszystkie szkoły powiatu bielskiego, w których realizowano programy profilaktyki prozdrowotnej i interwencje nieprogramowe, oraz wszystkie zakłady opieki zdrowotnej. W zakładach opieki zdrowotnej zadania prozdrowotne realizowane są poprzez zapobieganie i profilaktykę chorób podczas rutynowej pracy lekarzy i pielęgniarek (rozmowy uświadamiające, instruktaże, pokazy, rozdawnictwo, formy wizualne). Każda placówka realizuje działania wynikające z jej specyfiki i potrzeb, a także z aktualnych zagadnień epidemiologicznych powiatu i sytuacji ogólnokrajowej.

X. WNIOSKI

1. Nadal największym problemem epidemicznym naszego powiatu stanowią choroby odkleszczowe - **borelioza i wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze**. Powiat bielski, obok hajnowskiego, jest terenem endemicznym dla tych chorób.. W stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano wprawdzie spadek zachorowań na **boreliozę**, ale współczynnik zapadalności w powiecie bielskim jest wciąż najwyższy w województwie podlaskim i wynosi 201,4 zachorowań na 100 tys. mieszkańców (w roku 2011- 230,90) przy współczynniku w województwie podlaskim wynoszącym 82,1.
2. Zachorowalność na **kleszczowe zapalenie mózgu (KZM)** utrzymuje się od 3 lat na zbliżonym poziomie. Pomimo tego, że wskaźnik zapadalności ogólnowojevodzki jest niższy niż w powiecie bielskim (w 2011 wyniósł 7,5, a w 2012 r. 8,8 zachorowań na 100 tysięcy mieszkańców), to sytuacja epidemiologiczna **KZM** na tle większości powiatów jest korzystna. Relatywnie więcej zachorowań niż w PSSE w Bielsku Podlaskim zanotowano w Hajnówce, Augustowie, Białymstoku, Sejnach, Sokółce i Suwałkach.
3. Sytuacja epidemiczna **zachorowań na krztusiec, różyczkę i świnkę** w powiecie bielskim jest korzystna. Notuje się sukcesywny spadek zachorowań na powyższe jednostki chorobowe. Od 2007 roku rejestruje się od 2 do 6 zachorowań rocznie na świnkę .W roku sprawozdawczym zarejestrowano tylko 3 przypadki tej choroby, co dało współczynnik 5,2 przy wojewódzkim 7,1. Natomiast rokiem epidemicznym zachorowań na różyczkę dla powiatu bielskiego był rok 2008, w którym zarejestrowano 233 zachorowania, co dało współczynnik zapadalności 392,9. Kolejne lata przyniosły dość gwałtowny spadek zachorowań. W roku 2011 zarejestrowano tylko 5 zachorowań na różyczkę, co dało współczynnik 8,6 (współczynnik zapadalności w województwie podlaskim 7,6 na 100 tys.), a roku 2012 już tylko 4 zachorowania (współczynnik 6,9 na 100 tys., przy współczynniku wojewódzkim 6,2 na 100 tys.).
Spadek zachorowań to nie tylko odzwierciedlenie właściwości epidemicznych choroby, ale też skutek działań profilaktycznych. Populacja osób uodpornionych przeciwko różyczce i śwince systematycznie rośnie.
4. Sytuacja epidemiologiczna **salmonelli**, w stosunku do roku poprzedniego, nie uległa znaczącej zmianie. Współczynnik zapadalności na salmonellozy w woj. podlaskim w 2012r. wyniósł 33,5 i był wyższy niż w naszym powiecie (25,8). Zgłoszone do PSSE w Bielsku Podlaskim przypadki

zatruc stanowiły pojedyncze zachorowania w ogniskach domowym. Zbiorowych zatruc pokarmowych nie rejestrowano.

5. Wykonawstwo szczepień w powiecie bielskim w 2012 r, w porównaniu z rokiem 2011, kształtowało się na podobnym poziomie i wynosiło ok.90% w zależności od rodzaju szczepienia i grupy wiekowej. Takie wyniki traktuje się jako zadowalające i zgodne z obowiązującym przepisami prawnymi. Obserwuje się zainteresowanie szczepionkami wysokoskojarzonymi, finansowanymi przez rodziców. Wśród dzieci urodzonych w 2011 roku taką szczepionką zaszczepiono 25,0% podlegającej do uodpornienia populacji (analiza przeprowadzona w kwietniu 2012r.). Zainteresowanie innymi szczepionkami zalecanymi, finansowanymi przez rodziców nie jest duże, chociaż obserwuje się niewielki wzrost zainteresowania tymi szczepieniami.
6. Stan sanitarno – techniczny placówek służby zdrowia na terenie powiatu bielskiego ulega sukcesywnej poprawie.
7. W 2012r nie kwestionowano próbek wody pobieranych w ramach monitoringu wody. Zdarzały się sporadyczne, krótkotrwałe przekroczenia parametrów jakości wody w sieci, co nie rzutowało na ocenę jakości wody do spożycia.
8. W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła, liczba mieszkańców spożywających wodę kontrolowanej jakości z 57,841 tys.do58,245tys. Do 100% wzrosła też liczba osób spożywających wodę o niekwestionowanych parametrach, która na dzień 31.12.2012 r. wynosi – 58,245 tys.
9. Stan sanitarno-higieniczny kontrolowanych obiektów użyteczności publicznej w 2012 roku utrzymywał się na podobnym poziomie jak w 2010 i 2011 i oceniony był jako dobry.
10. Z analizy danych dotyczących oceny stanu sanitarnego obiektów żywności i żywienia, w oparciu o kryteria ujęte w „Arkuszu oceny stanu sanitarnego” wynika, że maleje odsetek obiektów, które oceniono jako niespełniające wymagań obowiązującego prawa żywnościowego. **W roku 2012 wszystkie zakłady zostały ocenione jako zgodne z wymaganiami.** Natomiast 2011 jako niezgodny z wymaganiami oceniono 1 obiekt , co stanowi 0,24% skontrolowanych, w roku 2010 również – 1 obiekt (0,24%), w 2009r. – 3 obiekty (0,71%);
11. Jakość zdrowotna środków spożywczych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie działalności PPIS w Bielsku Podlaskim uległa nieznacznemu pogorszeniu. W 2011r, podobnie jak

w roku 2007, 2008 i 2009, nie kwestionowano próbek pobranych i zbadanych, w ramach realizowania powiatowego planu próbkobrania, podczas gdy w 2012 r. zakwestionowano 4 próbki żywności, co stanowi **2,4% pobranych i zbadanych próbek**. Większy odsetek kwestionowanych próbek tj. **4,68%**, do ogółu zbadanych, odnotowano w 2010r.

12. W porównaniu do 2011r. zwiększyła się liczba zakładów z 93 do 132 posiadających wdrożone procedury systemu HACCP.
13. W porównaniu do roku poprzedniego, wyżywienie dzieci, młodzieży i pensjonariuszy domów opieki utrzymywało się na podobnym poziomie. Dokonana ocena jakości żywienia pensjonariuszy w domach opieki społecznej, młodzieży w internacie oraz w stołówkach szkolnych wskazała na nieprawidłowy udział energii pochodzącej z tłuszczu i na zbyt małą ilość produktów zawierających: wapń, żelazo, witaminę C. Nieprawidłowości dotyczyły też zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanych posiłkach obiadowych.
14. Występujące nieprawidłowości w jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego wskazują na konieczność kontynuowania działań edukacyjnych kierowanych do osób odpowiedzialnych za prawidłowe, racjonalne planowanie żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego.
15. Należy stwierdzić, że w stosunku do lat poprzednich, liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach higienicznych zmniejsza się z 10 (w 2009r) do 4 (w 2010r) i 3 w (2011r i 2012r).
16. Sukcesywnie zmniejsza się liczba zakładów pracy, w których stwierdzono nieprzestrzeganie wymagań higieniczno- sanitarnych środowiska pracy (z 32,8% w 2008 roku do 22% w 2009r ,15% w 2010r, do 0.75% w 2012r)
17. W 2012r stwierdzono 4 przypadki chorób zawodowych (borelioza –3 przypadki u rolników, kleszczowe zapalenie mózgu – 1 u rolnika) wśród zgłaszanych. W porównaniu do 2010r, w którym stwierdzono 16 przypadków chorób zawodowych i 2011r gdzie uznano 11 przypadków, nastąpił wyraźny spadek ilości zgłaszanych i stwierdzanych chorób zawodowych.
18. Z roku na rok obserwuje się poprawę stanu sanitarno – technicznego placówek oświatowo – wychowawczych.

19. Nastąpiła poprawa warunków utrzymania higieny osobistej we wszystkich szkołach poprzez doprowadzenie wody ciepłej do mycia rąk w sanitariatach.
20. Nadal problem stanowi niedostateczna liczba typowych sal gimnastycznych w szkołach z dostosowanym zapleczem sanitarnym a w placówkach , które posiadają infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski, uczniowie sporadycznie korzystają z możliwości umycia się po zajęciach, co jest spowodowane faktem umieszczania zajęć w planie lekcyjnym pomiędzy innymi przedmiotami, a także tym, że przerwa 5-cio minutowa jest niewystarczająca do skorzystania z pryszniców .
21. Nieznacznie zwiększyła się liczba uczniów korzystających z dożywiania w szkołach. Z dożywiania korzysta ok. 48,84 % (46%-2011r). Jest to nadal zbyt mała liczba, zważywszy na fakt przebywania dzieci w szkole 7-8 godzin dziennie.
22. W wyniku oceny rozkładów zajęć lekcyjnych stwierdzono, że nie zostały uwzględnione zasady higieny pracy umysłowej w zakresie wypoczynku między lekcjami, stwierdzono występowanie przerw 5- cio minutowych.
23. Nadal istnieje problematyka oznakowania mebli zgodnie z PN – ISO 5970: 19994 lub PN – EN 1729 – 1:2007.
24. Nadal brak odpowiednich warunków infrastrukturalnych do funkcjonowania oddziałów „zerowych” tj. oddzielnego wejścia , możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych, tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów, dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w oddziałach zerowych.
25. Nadal istnieje problem wszawicy wśród dzieci i młodzieży szkolnej zarówno na wsi jak i w mieście.
26. Zwiększyła się różnorodność podejmowanych działań profilaktycznych w ramach realizacji interwencji programowych i nieprogramowych.:
  - Interwencje programowe i nieprogramowe realizowano zgodnie z zamierzeniami i planem pracy PIS w Bielsku Podlaskim.

- Do współpracy pozyskano placówki oświatowo – wychowawcze, placówki kulturalno – oświatowe,
- Zakłady opieki zdrowotnej, instytucje samorządowe i pozarządowe, jednostki administracyjne, mass media.

Opracowała: Marzenna Perzyna